

5HP300

Evropská unie a její politiky

Migrační krize a Schengenský prostor

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah přednášky

1. Volný pohyb osob
2. Schengenský prostor – obecně
3. Schengenský systém
4. Evropská migrační krize v daném kontextu

Volný pohyb osob v Evropské unii – současný stav

- **Jedna ze součástí společného trhu EU**
- **Postupný rozvoj**
 - pracovník x občan
- **Čtyři hlavní skupiny práv pohybu osob**
 1. vstupovat na území, odcházet a vracet se bez zbytečných omezení
 2. bydlet na území bez toho, abyste představovali neúměrnou zátěž sociálních systémů
 3. volit v lokálních a v evropských volbách
 4. právo na stejnou péči jako občané daného státu, avšak právo na sociální pomoc vzniká až po 3 měsících od začátku pobytu
- **Diskuze**
 - Sociální dávky
 - Politické tlaky

Schengenský prostor

- Od 90. let minulého století představuje jeden ze základních pilířů evropského integračního procesu
- **Oblast, která se skládá z 26 evropských států, které odstranily kontroly na svých vzájemných vnitřních hranicích (s výjimkami)**
 - 22 zemí z EU, 4 země ESVO, více než 400 milionů obyvatel
- **Schengenský prostor v podstatě funguje jako by to byla oblast jedné země**
 - Země mají společnou vízovou, azylovou a imigrační politiku, dále spolupracují v oblasti bezpečnosti a justice
 - Kontroly jsou zachovány na vnějších hranicích
- *Každý den překročí vnitřní hranice přibližně 1,7 milionu lidí, přičemž v některých regionech tvoří přesuny až třetinu celkové pracovní síly*
 - *Přínosy Schengenského prostoru se odhadují mezi 0,42% až 1,59% snížení obchodních nákladů (v závislosti na poloze zemí, obchodních partnerech atd.)*

Schengenský prostor – historický vývoj

- **Schengenský prostor byl původně ukotven mimo právní rámec EU/EHP**
 - 5 zemí se dohodlo mimo EHP

1985 – Schengenská smlouva

- Země se u lucemburského Schengenu dohodly, že vytvoří Schengenský prostor
 - **5 zakladatelských zemí:** Francie, Německo, Belgie, Nizozemsko a Lucembursko

1990 – Úmluva k provedení Schengenské dohody

- Návrh odstranění kontrol na společných vnitřních hranicích a na společnou vízovou politiku, spolupráci v oblasti bezpečnosti a justice

1995 – Schengenský prostor

- Realizace Schengenského prostoru pro prvních 7 zemí (původních 5 + Portugalsko a Španělsko)
- Schengenský prostor byl právně ukotven v právním systému EU až Amsterodamskou smlouvou (1999)

Schengenský prostor – členové dle jednotlivých let

Země	Implementace
Belgie	1995
Francie	1995
Německo	1995
Lucembursko	1995
Nizozemsko	1995
Portugalsko	1995
Španělsko	1995
Itálie	1997
Rakousko	1997
Řecko	2000
Dánsko	2001
Finsko	2001
Island	2001
Norsko	2001
Švédsko	2001

Země	Implementace
Česká republika	2007
Estonsko	2007
Maďarsko	2007
Lotyšsko	2007
Litva	2007
Malta	2007
Polsko	2007
Slovensko	2007
Slovinsko	2007
Švýcarsko	2008
Lichtenštejnsko	2011

- Některé **Evropské mikrostáty** (Vatikán, Monako, San Marino) jsou rovněž součástí Schengenského prostoru
 - Avšak pouze de facto, nikoliv de jure

Schengenský prostor – výjimky

- **Bulharsko, Chorvatsko, Kypr a Rumunsko (nečlenové z EU)** jsou povinni se stát součástí Schengenského prostoru po splnění kritérií v budoucnu
 - **Rumunsko a Bulharsko**
 - V minulosti blokováno Nizozemskem, Finskem a Německem
 - Nedostatečný boj proti organizovanému zločinu a korupci
 - Podezření z nedostatečné ochrany hranic
 - **Chorvatsko**
 - V roce 2015 vydalo prohlášení, že je připraveno stát se součástí Schengenského prostoru do roku 2017
 - Proces zřejmě oddálila evropská migrační krize
 - 2018: Chorvatsko opět prohlásilo, že je připraveno, mělo by se tak případně stát v roce 2019
 - **Kypr**
 - Neustále spory mezi řeckou a tureckou částí

Schengenský prostor – výjimky

- **Irsko a Velká Británie si vyjednaly výjimky** (tzv. opt-outy)
 - Není od nich vyžadováno zrušení pasové a imigrační kontroly
 - Obě země mají nezávislou vízovou politiku
 - Mají vlastní „mini Schengen“ s ostrovem Man, Jersez a Guernsez
 - Nicméně, nejedná se o plný opt-out, ad-hoc lze výjimku porušit
 - Argument Velké Británie: kontrola nezákonné imigrace
 - Irsko se přidalo kvůli svému úzkému vztahu s VB
- **Dánsko disponuje výjimkami v určitých případech**
 - Například má na rozhodnutí o implementaci nových opatření lhůtu 6 měsíců

Schengenský systém

- **Schengenský systém tvoří následující prvky:**
 - ochrana vnějších hranic
 - policejní a justiční spolupráce
 - vízová a konzulární spolupráce
 - ochrana osobních údajů
 - Schengenský informační systém a Schengenský hraniční kodex
- **Schengenský hraniční kodex** (o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob)
 - Zaveden v roce 2006
 - V současné době nejvýznamnějším právním předpisem EU, který stanovuje pravidla pro přeshraniční pohyb osob
 - Všechny osoby překračující hranice podléhají minimální kontrole, jejímž účelem je zjištění totožnosti na základě předložení cestovních dokladů
 - Státní příslušníci třetích zemí jsou při vstupu a výstupu na/z území členských států podrobeni důkladné kontrole

Schengenský systém

- **Schengenský informační systém**

- Je bezpečnostní databázový systém, který provozují členské státy Schengenské smlouvy v souvislosti se zabezpečením hranic
 - Zabezpečuje přenos informací o osobách a objektech mezi členskými zeměmi

- Systém se vyvíjel a v současné době funguje jeho druhá vylepšená verze, která mimo základních identifikačních údajů osob sbírá i biometrické údaje osob překračujících hranice (fotografie, otisky prstů, ...)

- Za správu systému je odpovědná Francie, avšak každá členská země s ním operuje a vyměňuje data s ostatními

- **SIRENE** (Supplementary Information Request at the National Entry)

- V případě hledání pohřešovaných osob a jiných událostí
- Je kancelář, která je po obsahové stránce odpovědná za národní údaje vkládané do Schengenského informačního systému (každý členský stát ji má)

Schengenský systém

- **Organizace Eurojust (Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci)**
 - Zřízena v roce 2002, sídlí v Haagu
 - Podporuje soudní spolupráci a koordinaci mezi orgány členských států v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, která přesahuje hranice jednoho státu EU
- **Agentura Frontex (Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž)**
 - Založena v roce 2004, sídlí ve Varšavě
 - V roce 2016 se transformovala a změnila název v reakci na migrační krizi
 - *Původní název: Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU*
 - Úkolem je ochrana vnějších hranic EU a Schengenského prostoru, v součinnosti se strážci hranic členských zemí
 - Operuje na vnějším hranicích a spolupracuje s národními autoritami na zemi, moři a ve vzduchu

Schengenský systém

- **Organizace Europol (Evropský policejní úřad)**
 - Založena v roce 2009, sídlí v Haagu
 - Cílem je prevence a potírání terorismu a organizovaného zločinu
- **Společná azylová politika**
 - Nastavuje standardy k posuzování a přijímání žadatelů o azyl
 - Povinnost azylů vyplývá ze Ženevské úmluvy o ochraně uprchlíků (1951)
 - *Uprchlík je osoba, která má oprávněný strach z perzekuce na základě rasy, náboženství, národnosti, členství v určité sociální skupině a na základě politického názorů, která se nachází mimo svoji zemi a má obavy z nedostatečné ochrany ve své domovské zemi*
 - **Systém azylové politiky určuje, že uprchlíci/migranti mají zažádat o azyl v první zemi EU, do které dorazí**
 - Nicméně, například v roce 2015 nebyl tento princip respektován

Schengenský prostor a evropská migrační krize

Evropská migrační krize (nesprávně Evropská uprchlická krize)

- Nestabilita, války (Sýrie, Afghánistán, ...) a otevřený přístup zejména Německa k migrantům postupně podnítil tzv. evropskou migrační krizi
 - Politika multikulturalismu, štědré sociální dávky
- --> **do Evropy (zejména EU) začaly proudit nekontrolované masy lidí**
 - Evropská unie zároveň nebyla schopna zabezpečit efektivní kontrolu svých vnějších hranic
 - **Problém: M. Friedman – otevřené hranice a stát blahobytu nejsou slučitelné**
 - Přínos migrantů rovněž nemusí být pozitivní, mohou se tvořit ghetta a no-go zóny tak, jak to vidíme například ve Francii
 - Rozdílné kultury není snadné (/možné) integrovat
- **Problém posílil fakt, že řada zemí Perského zálivu neposkytuje uprchlíkům azyl**
 - Saudská Arábie, Bahrajn, Kuwajt, Spojené arabské emiráty, ...

Schengenský prostor a evropská migrační krize

Evropská migrační krize (pokračování)

- V první řadě je potřeba rozlišit mezi pojmem **ekonomický migrant a uprchlík**
 - Ekonomickému migrantovi nejde o právo na život ani bezpečí, usiluje pouze o zlepšení životních podmínek, v řadě případů na úkor států, kde skončí
 - **Migrant není automaticky uprchlíkem!**
 - **Každý uprchlík je migrant, naopak to však neplatí**
- **Některé země odmítaly imigranty, jiné je plně přijímaly (dělení západ x východ)**
 - Postupně však problém přerostl únosnou mez a státy musely jednat...
 - Začaly se zavádět opatření:
 1. **Hraniční omezení**
 2. **Začalo se diskutovat a dalším postupu na nadnárodní úrovni**
 - Bohužel se řeší zejména systém přerozdělování migrantů

Schengenský prostor a evropská migrační krize

1. Hraniční omezení

- **Zákony EU umožňují dočasné zavedení hraničních kontrol, jedná se však o krizový nástroj**
 - *Takový úkon se musí oznámit ostatním členským státům, Evropské komisi, Radě EU a Evropskému parlamentu*
 - *Časové omezení 30 dnů, případně do konce určité vážné hrozby (události), období jde dle Schengenského hraničního kodexu prodloužit*
- **V současné době v reakci na krizi zavedlo dočasné kontroly 6 zemí:**
- Francie (2015 - 30. 4. 2018) – hrozba terorismu, migrační krize
- Rakousko, Německo, Dánsko, Švédsko a Norsko (2015 - 12. 5. 2018) – bezpečnostní situace v Evropě, migrační krize
 - **Pozor, k dočasnému zavedení kontrol docházelo již v minulosti**
 - Od roku 2006 se jednalo o více než 90 případů

Schengenský prostor a evropská migrační krize

- **Některé země rovněž začaly stavět ploty**
 - Maďarsko, Slovinsko, Chorvatsko, Rakousko, Makedonie
 - Řecko často kritizováno, že nedostatečně chrání vnější hranice

2. Systém přerozdělování migrantů a uprchlíků

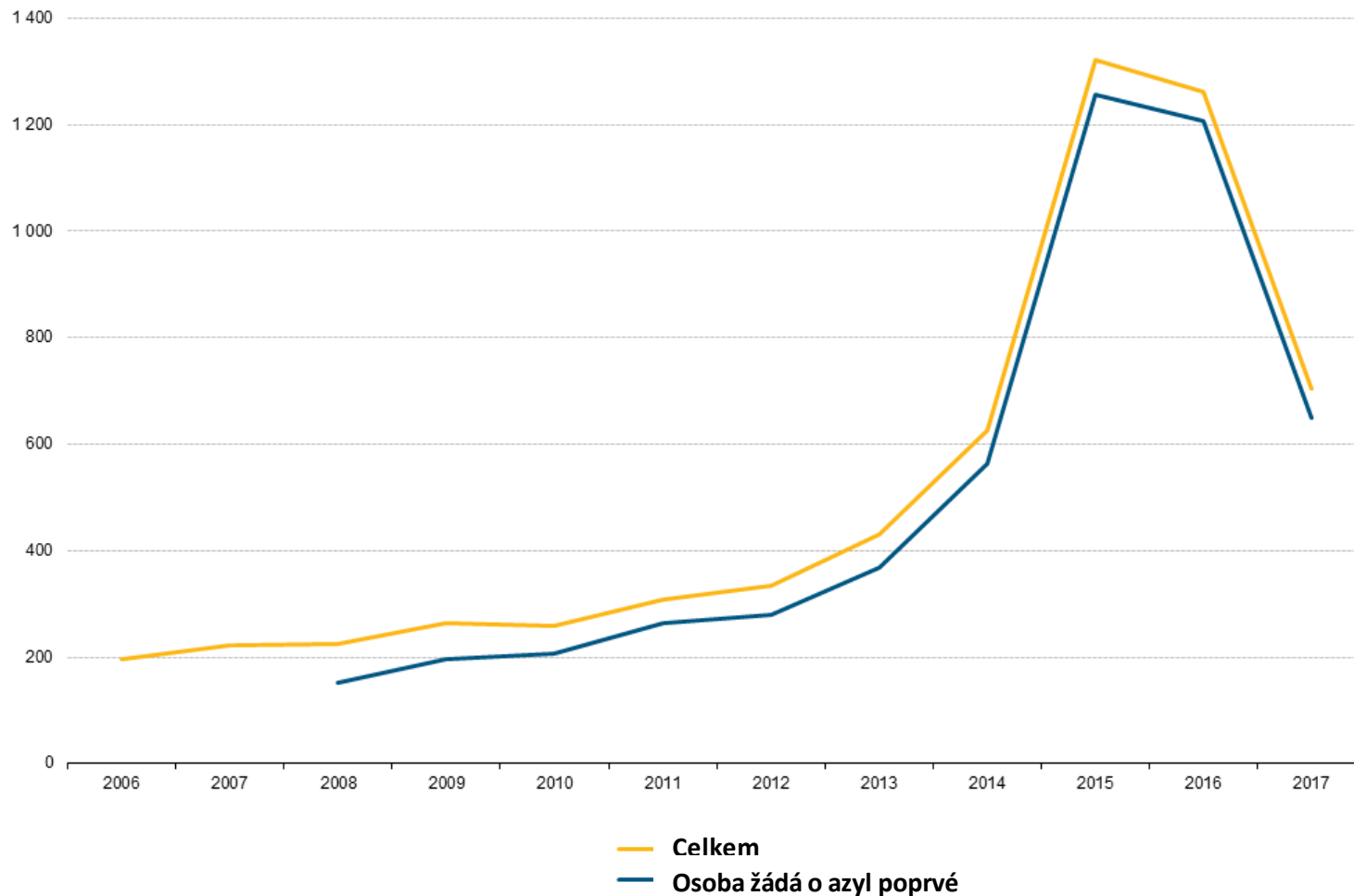
- **Lisabonská smlouva (2007)** rozšířila pravomoci Rady EU a Evropského parlamentu i do oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti
 - **Spolurozhodovací procedura, hlasování kvalifikovanou většinou bylo poprvé použito v roce 2015 k nouzové dočasné relokaci uprchlíků (případně migrantů)**
 - **Některé státy, jako Česká republika, byly tudíž přehlasovány** a došlo ke zhoršení vztahů mezi státy EU (zejména východ x západ)
- V současné době se aplikuje regulace s názvem **Dublin III (2013)**, jež definuje, která členská země je zodpovědná za posuzování žádostí o azyl
 - Stanovuje systém, bez kterého je přiřazování uprchlíků problematické

Schengenský prostor a evropská migrační krize

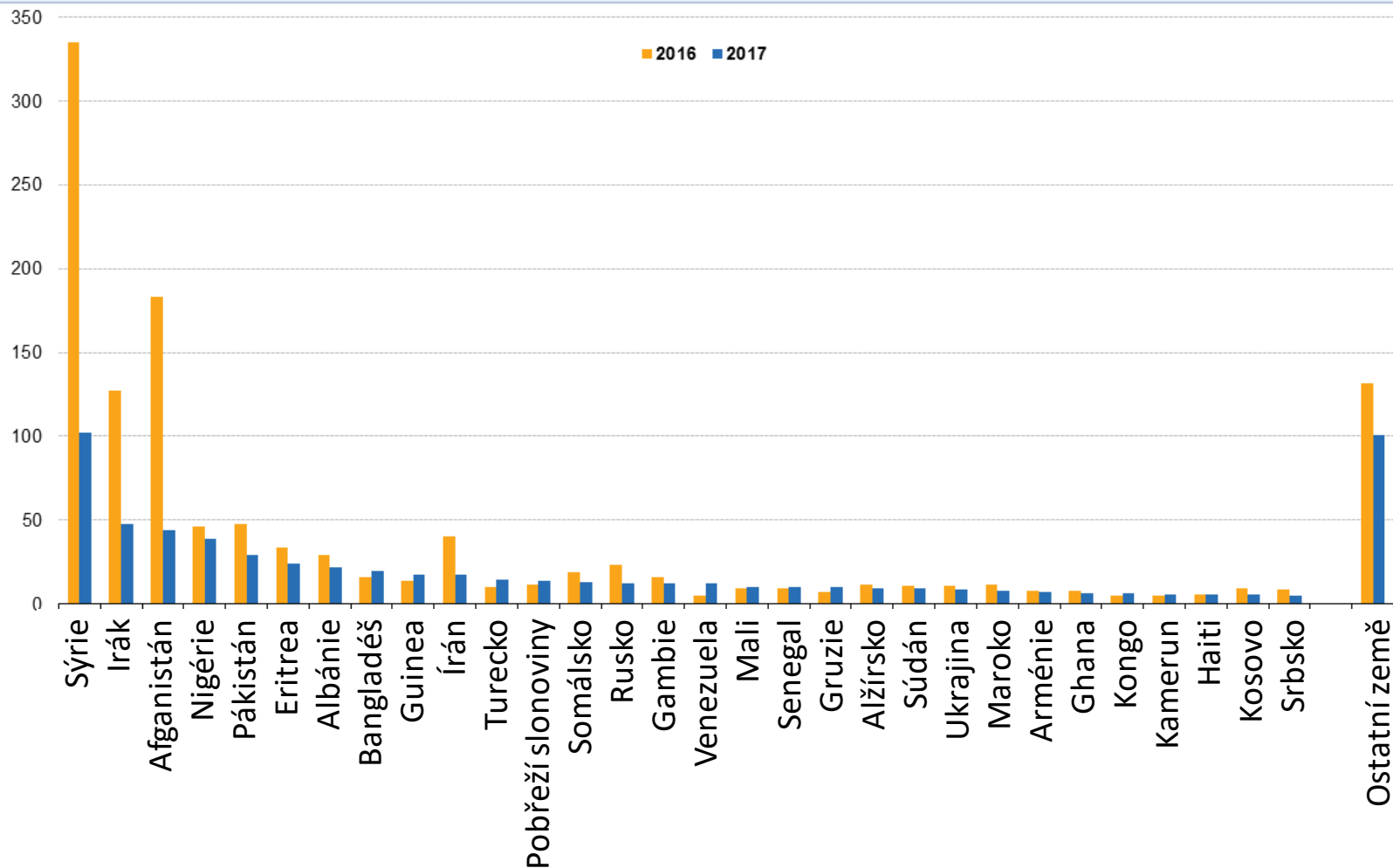
2. Systém přerozdělování migrantů a uprchlíků – pokračování

- V roce 2016 byl navržen kontroverzní **Dublin IV**, který má zřizovat **automatický kolektivní přerozdělovací mechanismus**
 - *Každá země má přijmout určitý „spravedlivý“ podíl osob, který se vypočítá na základě jejího HDP a počtu obyvatel*
 - *Pokud ovšem členský stát odmítne přijmout přemístění žadatelů na své území, omezí se mu přístup k finančním prostředkům EU*
- V roce 2017 byl tento návrh schválen výborem Evropského parlamentu, avšak ještě nebyl implementován a bude o něm dále jednáno

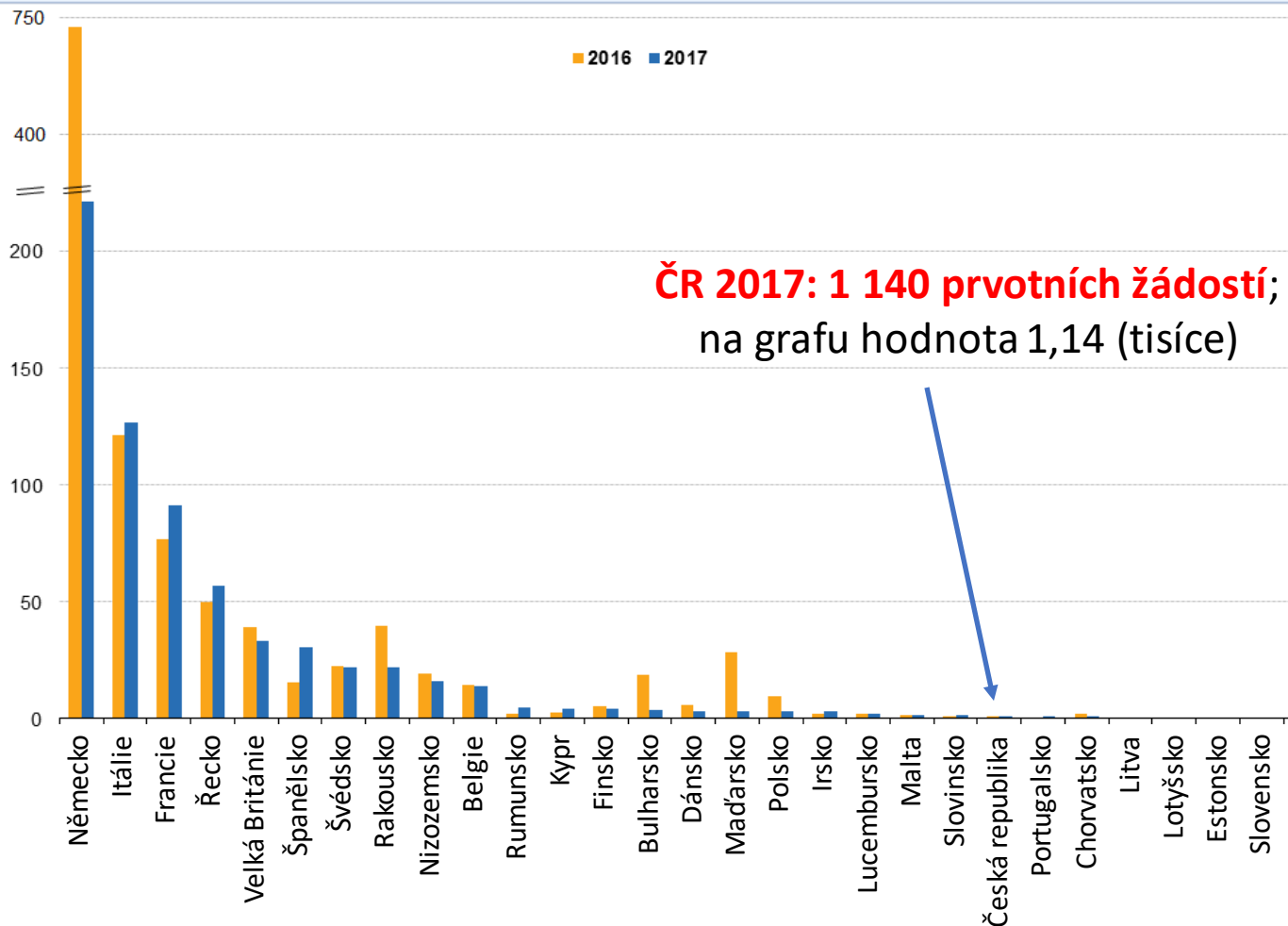
Žádosti o azyl v EU (tisíce osob) – 2006-2017

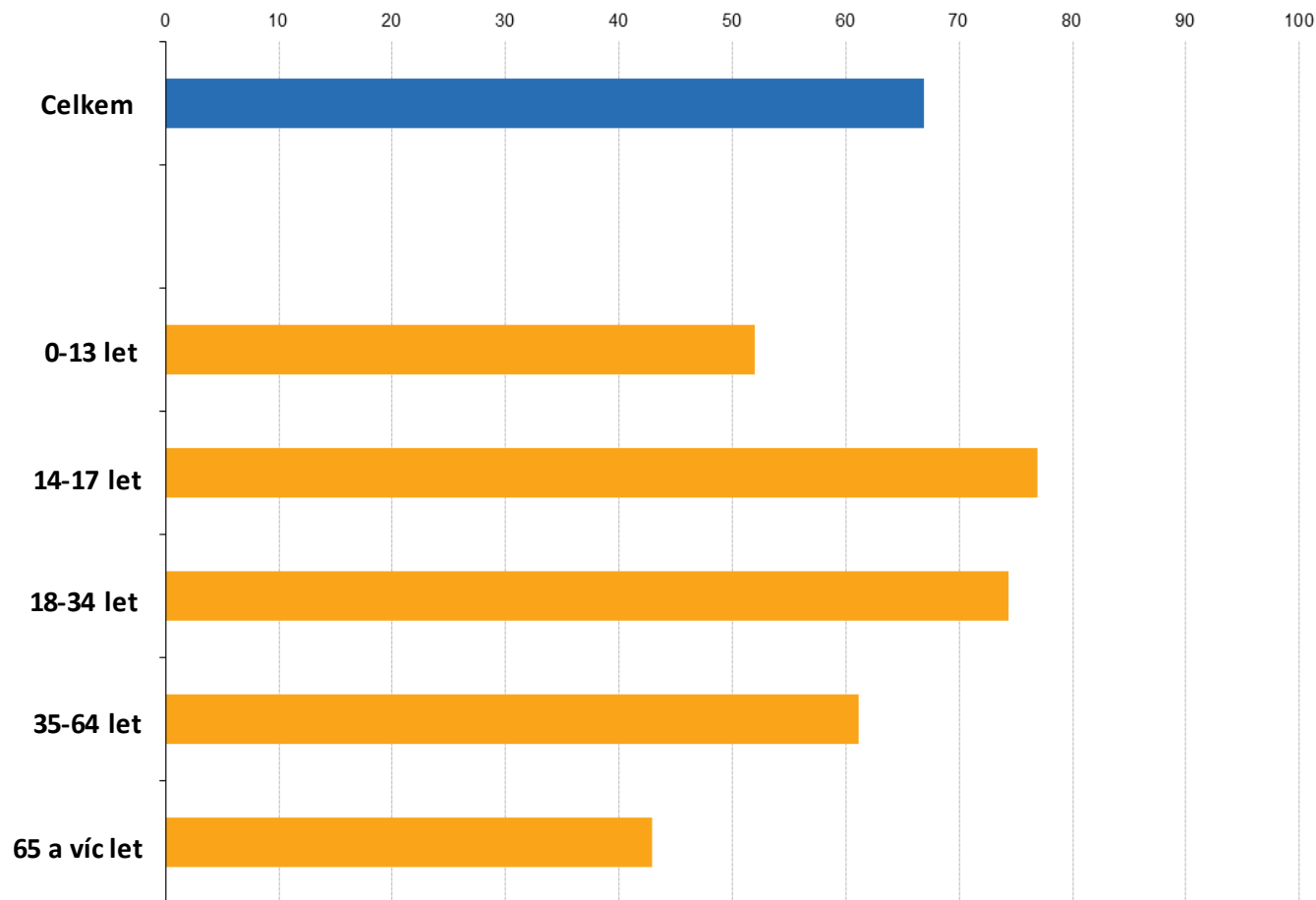
Prvotní žádosti o azyl v EU dle občanství (tisíce osob) – 2016-2017

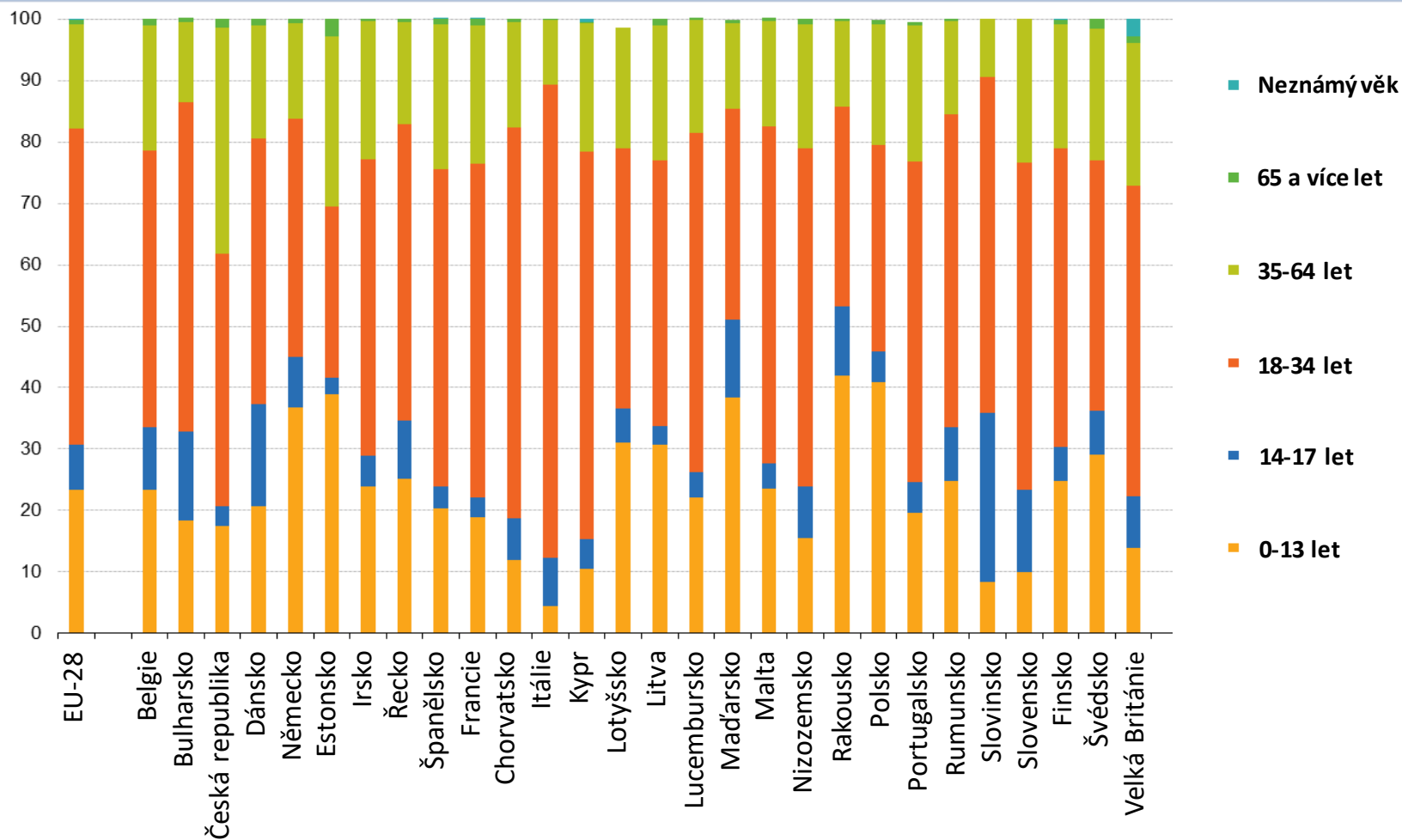
Prvotní žádosti o azyl v EU dle země (tisíce osob) – 2016-2017

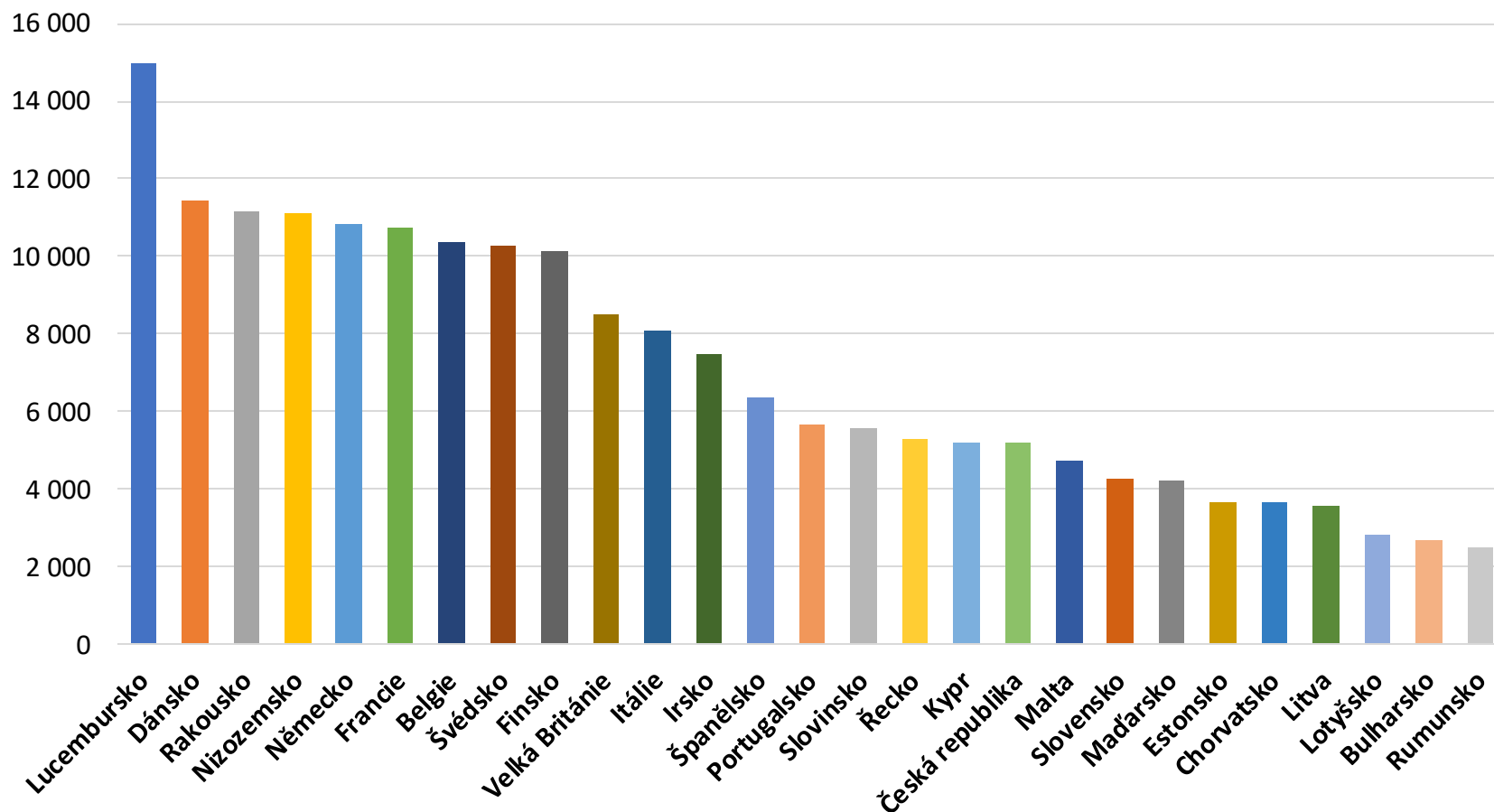
Prvotní žádosti o azyl v EU – podíl mužů – 2016-2017

Prvotní žádosti o azyl v EU – podíl mužů – 2016-2017

Celkové výdaje na sociální zabezpečení – v PPS na 1 obyvatele – 2015

Migrační kvóty

- **Migrační kvóty jsou návrh Evropské komise na rozmístění žadatelů o azyl, kteří se dostali do Evropské unie v rámci Evropské migrační krize, mezi členské státy EU**
 - Návrh kvót padl poprvé v dubnu 2015 a měl být jedním z opatření, jak řešit problematickou situaci imigrace do Evropy
 - Od té doby se stal celoevropským **kontroverzním tématem**
- **Značná část lidí i politiků ale zastává názor, že kvóty situaci nepomohou nevyřešit**
 - Neřeší totiž příčiny, navíc je to opatření, které podlamuje suverenitu zemí
- **Hlavními podporovateli uprchlických kvót v Evropské unii byly především ty země EU, které jsou nejvíce zatíženy imigrační vlnou**
 - Německo, Rakousko, Itálie, Řecko....
- **Jiné státy (zejména členové Visegrádské čtyřky – Česko, Slovensko, Maďarsko a Polsko) princip kvót ostře odmítají**

Migrační kvóty

- **Kvóty schválili ministři vnitra členských států EU na jednání Rady Evropské unie dne 21. září 2015**
 - Proti návrhu hlasovali ministři vnitra České republiky, Slovenska, Maďarska a Rumunska; Finsko se zdrželo hlasování
 - Ministři ostatních zemí s návrhem souhlasili
 - Žalobu kvůli schválení kvót podalo Slovensko a Maďarsko
- **Kvóty však selhaly, státy odmítaly takové násilné rozdělení migrantů**
- **2018: Začátkem ledna 2018 podala Evropská komise na Česko, Polsko a Maďarsko kvůli nepřijímání imigrantů žalobu**
- ... situace se bude vyvíjet dále...
- **Nyní se dostáváme k dalšímu aktuálnímu problému Evropské unie: Brexitu**

Zdroje

- Baldwin, Richard E., and Charles Wyplosz. **Ekonomie evropské integrace**. Londýn: McGraw-Hill Education, 2015. ISBN 978-00-771-6965-7.
- **Evropský parlament**. 2016. The economic impact of suspending Schengen. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579074/EPRS_ATA\(2016\)579074_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/579074/EPRS_ATA(2016)579074_EN.pdf).
- **Evropská rada pro zahraniční vztahy**. 2016. The Future of Schengen. Dostupné z: http://www.ecfr.eu/specials/scorecard/schengen_flash_scorecard.
- **G. Felbermayr a kol. 2016**. Trade costs of border controls in the Schengen area. Dostupné z: <https://voxeu.org/article/trade-costs-border-controls-schengen-area>.
- **G. Felbermayr a kol. 2016**. The Trade Effect of Border Controls: Evidence from the European Schengen Agreement. Dostupné z: <http://www.eria.org/ERIA-DP-2016-36.pdf>.
- **M. Ševčíková**. 2015. Year 2015: Beginning of the End of the Schengen Area in Light of the Recent Wave of Migration? Dostupné z: http://www.vedeckekonference.cz/library/proceedings/mmk_2015.pdf.

5HP300

Evropská unie a její politiky

Děkuji za pozornost !

Máte nějaké další dotazy?

Email: michaela.sevcikova@vse.cz

EVROPSKÁ UNIE

Evropské strukturální a investiční fondy

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

